

LARSMO IF

HANDLINGSPLAN
MOT SEXUELLA TRAKASSERIER

LARSMO 2019

Larsmo Idrottsförening rf

Februari 2019

HANDLINGSPLAN MOT SEXUELLA TRAKASSERIER

I enlighet med kommunens handlingsprogram för tidigt ingripande och förebyggande av trakasserier och misstankar om sexuellt utnyttjande av barn

INNEHÅLL

1. Larsmo IF – bakgrund och verksamhet
2. Vad är trakasserier – begrepp
3. Allas ansvar – så jobbar vi

Bilaga: "Sju viktiga steg för att förebygga och hantera sexuella övergrepp inom idrotten" av Susanne Johansson, fil dr i idrottsvetenskaper, Idrottshögskolan vid Göteborgs Universitet

Inom idrotten ska ingen behöva känna sig kränkt, trakasserad, diskriminerad eller känna obehag på grund av könstillhörighet. Inom vår verksamhet accepteras ingen form av mobbning, sexuella trakasserier eller rasism.

1. Larsmo IF – bakgrund och verksamhet

BAKGRUND

Larsmo Idrottsförening grundades 1918 när en grupp Larsmobor med dåvarande folkskolläraren KG Anderson i spetsen beslöt att bilda en förening för att samla kommunens idrottsfolk. Bredden i verksamheten var stor redan från början. Inom föreningen verkade friidrottare, skidåkare, gymnaster och cyklister.

Även i dag kännetecknas Larsmo IF av den mångsidiga verksamheten, som numera är indelad i sex olika sektioner. Föreningen har cirka 900 medlemmar och leds av en styrelse med representanter från alla sektioner. Styrelsen behandlar övergripande frågor samt koordinerar gemensamma aktiviteter och evenemang, medan sektionerna ansvarar för den dagliga idrottsverksamheten. Sektionernas arbete är självständigt med eget budgetansvar.

Föreningen sköter också om skidspåren i Larsmo Idrottspark, i samarbete med kommunen.

- Föreningens syfte är att arbeta och verka för alla former av fysisk fostran i Larsmo kommun.

Bland målgrupperna finns Larsmobor i alla åldrar – från seniorer till de allra yngsta deltagarna som bara är några år gamla. Syftet med verksamheten för barn och unga är att erbjuda dem en meningsfull och fysiskt aktiv fritidssysselsättning, men också erbjuda ett tryggt sammanhang där man kan utvecklas och ha roligt. Inom arbetet med barn- och ungdomsidrott läggs av naturliga orsaker mycket fokus på fysiska aktiviteter och fysisk utveckling och där har föreningens ledare och tränare ett stort ansvar att dels ställa rimliga krav på juniorerna och dels att se till att träningsmängden och aktiviteterna hålls på en lagom nivå. I tävlings-sammanhang är det tyvärr lätt att barn jämför sig med andra och med kompisar. Där har vuxna en viktig uppgift – att sporra till fortsatt utveckling, men att lära och uppmuntra juniorerna att alltid jämföra sina resultat i första hand med sig själv. För en idrottare kan ett personligt rekord vara mycket mera värt än ytterligare en medalj.

VERKSAMHET

SKIDÅKNING: Verksamheten sker i samarbete med IF Brahe. Föreningen har också en representant i IF Brahes styrelse. Juniorträningarna hålls gemensamt, i huvudsak i Vestersundsby, men även i Idrottsparken.

Verksamhet: Skidskola, juniorträningar, Barnens Vasalopp. Tävlingsarrangemang: FSSM, DM och serieskidningar.

SKIDSKYTTE: Larsmo IF är representationsförening för nejdens skidskyttar. I dagens läge deltar cirka 30 personer regelbundet i verksamheten kring skjutbanan, de flesta av dem barn och unga. Skidskyttet är den

huvudsakliga grenen, men de aktiva tränar och tävlar även i löpskytte, rullskidskytte och orienteringsskytte.

Verksamhet: Regelbundna skidskytteträningar för juniorer och seniorer. Tävlingsarrangemang: Nationella tävlingar, landskamper, föreningscuper med mera.

FRIIDROTT: Friidrotten är den största sektionen med cirka 80 aktiva juniorer och en handfull seniorer.

Verksamheten leds av sektionen, som också utser ett tävlingsutskott och olika talkogrupper bestående av föräldrar. Juniorträningen sköts av cirka tio tränare. Friidrottarna tävlar i huvudsak individuellt, men under året ordnas också gemensamma tävlingsresor.

Verksamhet: Idrottsskoj för 4-5-åringar i samarbete med kommunens fritidssektor, juniorträningar.

Tävlingsverksamhet: Terrängcup, serietävlingar, klubbkamper, Larsmolänken.

ORIENTERING: I dag finns ingen regelbunden orienteringsverksamhet i Larsmo. Tränings- och tävlingsarrangemangen sköts av IF Brahe.

Verksamhet: Nybörjarskolor, ekorrstigar, juniortävlingar, skärmjakten och deltagande i landskapsstafetten.

MOTION: Motionssektionens huvudsakliga verksamhet är arrangemangen kring Vasaloppsresan Frejs Game. Inför loppet ordnas gemensamma träningsturer och träningsresor. Tillsammans med Folkhälsan och Larsmo kommun är motionssektionen med och ordnar det årliga vandringsevenemanget Ruskamarschen.

Verksamhet: Frejs Game, Ruskamarschen, gemensamma träningar.

CYKLING: Engagemanget startade kring den nybyggda terrängcykelbanan i Idrottsparken, men inom sektionen finns också en del landsvägscyklister. Landsvägcyklingen riktar sig främst till vuxna utövare, medan terrängcyklingen har både junior- och seniorverksamhet.

Verksamhet: Nybörjarcykelskola, juniorträningar, gemensamma cykellänkar. Tävlingsarrangemang: Nationella XCO-tävlingar.

2. Grundprinciper

Samtliga aktiva inom föreningen uppmanas ta del av följande definitioner på mobbning, rasism och övergrepp – i enlighet med kommunens handlingsprogram:

MOBBNING

När någon blir systematiskt utsatt av en eller flera personer. Mobbning är en medveten, kränkande och destruktiv handling. Mobbning kan förekomma ansikte mot ansikte och eller via Internet och sociala medier. Enskilda konflikter som bråk och slagsmål är inte mobbning, men även dessa skall redas ut.

- **Fysisk mobbning**

Något som sker handgripligen, som att slå, knuffa, sparka, nypa, hålla fast, trycka in i väggen, sätta krokben, gömma eller söndra kläder eller saker.

- **Verbal mobbning**

Att säga elaka saker, håna, göra narr av, skratta åt, sprida skvaller, lögner eller elaka rykten, viska, hota, ironisera över kläder, utseende eller frisy.

- **Psykisk mobbning**

Att göra miner, kasta blickar, sucka, tystna, vända ryggen till, inte svara på tilltal, behandla någon som luft och utestänga någon från gruppen.

- **Elektronisk mobbning**

Skär med hjälp av teknik: Elaka eller hotfulla sms eller mejl, att trakassera någon i ett chattforum eller i ett kommentarsfält samt att publicera förnedrande bilder på Internet.

SEXUELLA TRAKASSERIER

Att kränka någon med miner som anspelar på sex, oanständiga skämt som gäller kropp eller klädsel, oönskad fysisk beröring eller bilder som sprids elektroniskt och att kränka någon på basen av könstillhörighet.

- **Sexuella övergrepp**

Kännetecknas av att utnyttja ett barns beroendeställning eller utsätta barnet för handlingar som det inte kan förstå eller är moget för. Med barn menas personer under 15 år alternativt en person mellan 15 och 18 år som på något sätt står i en beroendeställning till gärningspersonen. Sexuella övergrepp mot barn kan vara både fysiska och icke fysiska.

- **Fysiska övergrepp**

Till exempel beröring av barnets privata kroppsdelar, att barnet tvingas ta på en annan persons könsorgan eller olika former av samlag.

- **Icke-fysiska övergrepp**

Att tvinga barnet att titta på ett könsorgan eller visa sin egen kropp, att tala till barnet på ett sexuellt utstuderat sätt, att smygitta på barnet när det badar eller klär av sig, att tvinga barnet att titta på pornografiska filmer, bilder eller böcker, att exploatera barnet genom att dokumentera de sexuella övergreppen barnet utsätts för eller prostitution.

RASISM

Att kränka någon på grund av nationalitet, hudfärg, språk eller religion.

3. Allas ansvar – så jobbar vi

Larsmo IF ska vara en trygg plats för barn och unga, men också för aktiva i alla åldrar. Att motverka trakasserier är allas ansvar, vi tar gemensamt tydligt avstånd från alla former av kränkande beteende – både inom vår egen verksamhet och på våra styrelse- och sektionmöten samt under de träningar, tävlingar och andra evenemang vi ordnar. Till vårt gemensamma ansvar hör att markera att olämpligt beteende är oönskat genom att tydligt säga ifrån ifall någon betar sig kränkande eller opassande.

Våra juniortränare uppmanas ha lämpliga utbildningar eller kurser. Vi har också utbildade funktionärer och grenledare för tävlingssammanhang.

Frågan om behovet av registerutdrag för de tränare föreningen anlitar har diskuterats, men i nuläget anser vi att den sociala kontrollen räcker. Att uppvisa ett registerutdrag är heller inget bevis för att man är oskyldig. Däremot förbehåller vi oss rätten att i enskilda fall kräva att man kan visa upp ett utdrag. Uppdagade övergrepp anmäls alltid till myndigheterna.

Aktiva och ledare uppmanas ha ögonen öppna och vara medvetna om vad som händer. Vi ska också vara medvetna om att många kan tycka att det är svårt att diskutera frågor som mobbning och trakasserier och därför kan reagera med att göra sig lustiga över den som påtalar problem. Det är vanligt att känna förvirring, maktlöshet och rädsla när någon har utsatts. Denna handlingsplan i kombination med kommunens dokument är till hjälp när dessa problem ska diskuteras och hanteras.

Tränare och ledare uppmuntras också ha en öppen dialog med föräldrarna till våra aktiva. Under tävlingsresor är även föräldrar engagerade i verksamheten och här faller ansvaret och kontrollen på tränarna.

Den som blivit utsatt för sexuella trakasserier eller mobbing bör:

- Markera att beteendet är oönskat genom att säga ifrån eller be någon vuxen säga ifrån.
- Tala med någon i sin omgivning som man har förtroende för om vad som inträffat.
- Skriva ner allt om det inträffade, som datum, klockslag, vad som hände, eventuella vittnen och övrigt som kan vara av värde.

Åtgärder vid eventuella anklagelser:

- Agera snabbt.
- Låt alla parter få uttala sig om det som hänt.
- Var diskret.
- Kom ihåg uppföljningen.

Åtgärderna sker i första hand inom den sektion där misstankarna finns. Vid behov eller vid allvarigare fall (sexuella övergrepp) involveras också styrelsen och myndigheter.

Inom Finlands Svenska Idrott pågår som bäst ett arbete för respekt och jämlikhet och mot trakasserier inom idrotts- och ungdomsarbete. Resultaten av detta projekt kommer att vara till nytta där denna plan ska uppdateras och när framtida ledare och tränare ska anlitas. Projektets hemsida finns på <https://sammalinje.fi/>.

Diskussionen om trakasserier och sexuella övergrepp har pågått en längre tid, både i Finland och nationellt. I Sverige har Susanne Johansson, filosofie doktor i idrottsvetenskaper, skapat en lista med sju punkter som kan hjälpa tränare och ledare att förebygga och hantera problem (se hela listan i bilaga 1):

1. Bryt tystnaden
2. Helhetsperspektiv och inkludering
3. Kunskap och utbildning
4. Tydlig policy
5. Initiera, tillämpa och utvärdera principer
6. Agera vid misstanke
7. Förändra perspektiven

Den här punkterna omfattar vi inom Larsmo Idrottsförening. Vi rekommenderar också att våra ledare tar del av Svenska Riksidrottsförbundets olika dokument rörande trygg idrott, trakasserier och övergrepp. Förbundets materialbank finns på <https://www.rf.se/Tryggidrott/>.

Alla som är aktiva i föreningen uppmanas läsa och följa denna handlingsplan. Alla sektioner ansvarar för att nya ledare ska få ta del av planen och den finns också tillgänglig på föreningens hemsida. Allt för att göra Larsmo IF och idrotten till en trygg och säker plats för alla – oavsett ålder, kön och sexualitet.

Larsmo, 5 februari 2019

FREJ STENMAN
ordförande

ANNIKA SJÖSTRÖM
sekreterare

Sju viktiga steg för att förebygga och hantera sexuella övergrepp inom idrotten

av Susanne Johansson, filosofie doktor i idrottsvetenskaper, Idrottshögskolan vid Göteborgs Universitet

INNEHÅLL

1. Bryt tystnaden
2. Helhetsperspektiv och inkludering
3. Kunskap och utbildning
4. Tydlig policy
5. Initiera, tillämpa och utvärdera principer
6. Agera vid misstanke
7. Förändra perspektiven

Inledning

De senaste årens forskning visar att sexuella övergrepp förekommer inom idrotten i Sverige. Det kan skada utsattas liv, hälsa, utveckling och idrottsprestation och strider mot idrottens värdegrund. Här följer sju rekommendationer som kan hjälpa ledare och ansvariga att göra idrotten tryggare för alla, oavsett ålder, kön och sexualitet.

Sexuella övergrepp, trakasserier och utnyttjande (här förkortat SÖTU) är ett samhällsproblem, men också ett idrottsproblem på grund av frekvent förekomst med idrottsspecifika förtecken.

Risker och skadeverkningar påverkas bland annat av frekvens, benägenheten att rapportera och av vilken hjälp utsatta får. Det är därför problematiskt att det i mångt och mycket saknas forskning, utbildning och rutiner för att förebygga och hantera SÖTU inom idrotten.

Sexuella övergrepp, trakasserier och utnyttjande

Sexuella övergrepp, trakasserier och utnyttjande (här förkortat SÖTU) är ett omfattande globalt problem som inte minskat över tid. Sexuella övergrepp och trakasserier brukar inkludera alla former av ovälkomna sexuella handlingar. Sexuellt utnyttjande innebär att känslor, makt och beroende utnyttjas för sexuella syften. SÖTU strider mot människors och barns rättigheter.

De senaste årens forskning visar att SÖTU förekommer inom idrotten i Sverige och i andra länder. Det strider mot idrottens värdegrund, liksom nationell och internationell idrottspolicy, då det kan skada utsattas liv, hälsa, utveckling och idrottsprestation

Snarare än enstaka riskfaktorer som någon särskild ålder, idrott eller "personlighetstyp", förklaras förekomsten av SÖTU av samverkan mellan flera individuella (till exempel psykologiska och psykiatriska faktorer) och strukturella omständigheter (sociala och kulturella faktorer).

Rekommendationer för idrotten

Idrotten står inför angelägna utmaningar för att slå vakt om rättigheter, trygghet och välbefinnande för alla, oavsett ålder, kön och sexualitet. Mot bakgrund av min och andras forskning om sexuella övergrepp, trakasserier och utnyttjande följer här sju rekommendationer som kan hjälpa ledare och ansvariga att gå från policy till praktik mot sexuella övergrepp inom idrotten.

1. Bryt tystnaden

SÖTU möjliggörs av en tystnadskultur som bidrar till osynliggörande, isolering, underrapportering och fördröjd rapportering. Steget att anmäla SÖTU upplevs så stort att många avstår eller väntar i årtal. Samtidigt bygger de flesta av idrottens insatser på att utsatta rapporterar SÖTU snarare än förebyggande insatser.

#metoo visade uttryck för en normbrytande motkultur, men ansvaret att bryta tystnaden och skapa strukturell förändring är inte främst de utsattas utan alla andras. Det krävs systematiskt arbete med kollektivt ansvar att skapa och bevara en "berättarkultur", samt adekvat mottagande, i och utanför idrotten.

2. Helhetsperspektiv och inkludering

I dag ligger fokus på SÖTU mot barn av vuxna personer (manliga idrottsledare) inom idrotten. Grova övergrepp mot barn i termer av pedofili tenderar att uppmärksammas särskilt. Sexuellt samtycke är en vanlig skiljelinje för att definiera sexuella övergrepp, trakasserier och utnyttjande (här förkortat SÖTU). Barn anses för unga för att ge giltigt samtycke, varpå alla sexuella handlingar med barn under 15 år är olagliga. För äldre personer kan gränserna mellan välkomna och ovälkomna sexuella handlingar vara otydligare och samtycke mer komplicerat.

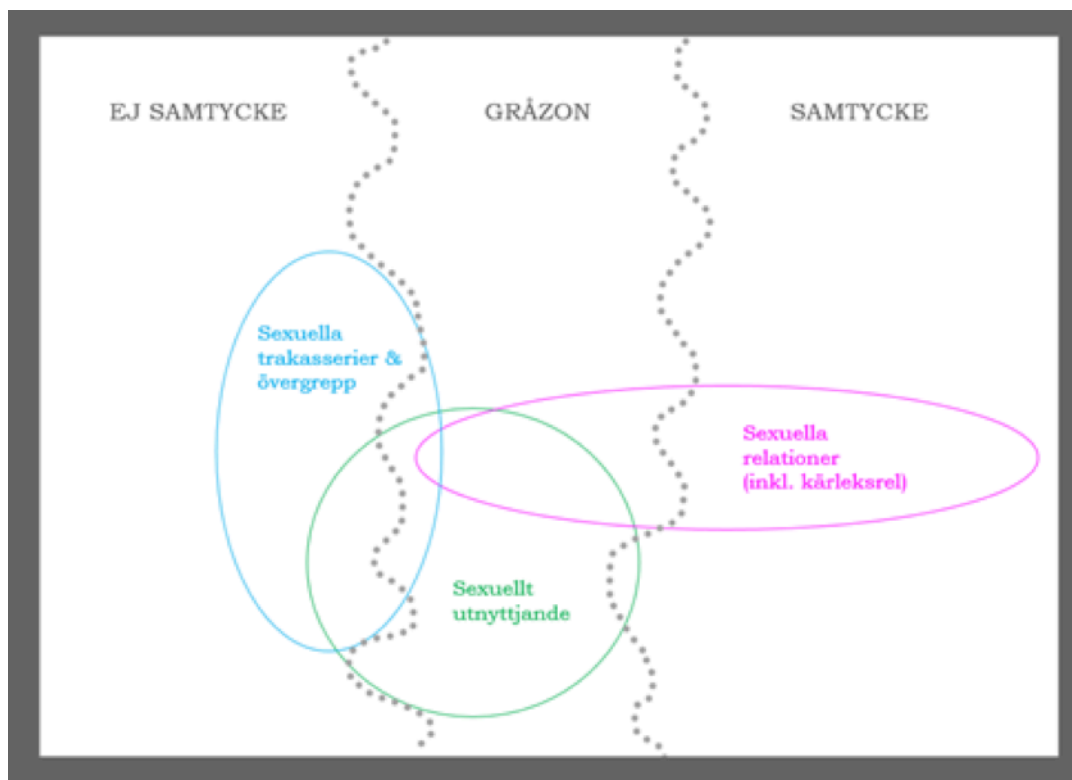
Figuren nedan illustrerar en gråzon som förbinder lagliga sexuella relationer mellan idrottsaktiva och tränare med sexuellt utnyttjande respektive sexuella trakasserier och övergrepp i tränar-aktivrelationer utifrån sexuellt samtycke. I den här gråzonen kan sexuellt samtycke vara komplext, ambivalent och motsägelsefullt. Det kan baseras på normativa villkor och på kompromisser mellan emotionella och professionella intressen.

Samtycke kan också vara resultatet av manipulering och av en gränsnedbrytande process som maskerar SÖTU och gör att sexuella handlingar först senare uppfattas som utnyttjande eller övergrepp. Under en

sådan process är det vanligt att utsatta lägger ansvar och skuld på sig själva och vill inte äventyra idrottskarriären genom att säga ifrån eller berätta för någon.

Figuren illustrerar vidare fundamentala skillnader mellan SÖTU och samtyckande sexuella relationer, men också överlappning och fall med likheter. Förutom samtycke kan etiska, professionella och juridiska gränser också vara otydliga i gråzonen. Gråzonsfall faller alltså mellan stolarna för att det inte går att sätta en ömsesidigt uteslutande stämpel på dem.

GRÅZON MELLAN SAMTYCKE OCH EJ SAMTYCKE

Den faktiska förekomsten inkluderar däremot ett brett spektrum av SÖTU och åldrar (se bilden). Även lagliga sexuella tränar-aktivrelationer tenderar att vara problematiska och hålls ofta hemliga av rädsla för negativa reaktioner. Isoleringen skapar ytterligare marginalisering, sårbarhet och psykisk ohälsa. Det dominerande och begränsade barn- och sexualbrottsperspektivet behöver därför kompletteras så att det utgör delar av ett större helhetsperspektiv som visas i figuren.

I gråzonen kan sexuellt samtycke vara komplext, ambivalent och motsägelsefullt. Samtycke kan också vara resultatet av manipulering och av en gränsnedbrytande process som maskerar SÖTU och gör att sexuella handlingar först senare uppfattas som utnyttjande eller övergrepp.

3. Kunskap och utbildning

Okunskap är en riskfaktor för SÖTU. Myter om förövare, utsatta och om SÖTU bidrar till att egna och andras upplevelser ifrågasätts och misstankar avfärdas. Till exempel föreställningar om "typiska förövare", om utsatta som svaga, naiva offer och om sexuella trakasserier som skämtsamma pojkestreck.

Kunskapshöjning och utbildning är A och O för att förebygga och hantera SÖTU. Utbildning kring detta bör ingå bland andra relevanta utbildningsämnen för ledare, tränare och medlemmar. För att utveckla beprövad kunskap behövs vetenskapliga studier. Kopplingen mellan forskning, utbildning och praktik behöver därför stärkas.

4. Tydlig policy

Polisy är viktiga ställningstaganden och utgångspunkter att basera vidare insatser på. Gränser genom policy samt regler, riktlinjer och uppförandekoder behöver formuleras tydligt (vilket till exempel gjorts kring dopning). I Riksidrottsförbundets stadgar adresseras inte SÖTU och Sveriges Olympiska kommitté hänvisar till internationella dokument. Otydlighet och otillgänglighet bidrar till synen på SÖTU som obegripligt, onämnbart och försvårar praktiska insatser.

Riksidrottsförbundet har däremot policys mot sexuella trakasserier och övergrepp, inriktade på oönskade sexuella handlingar av vuxna mot barn inom idrotten. Utifrån ett helhetsperspektiv behöver SÖTU mellan jämnåriga, idrottsaktiva och mot personer över 18 år inkluderas mer. Så även sexuellt umgänge i gråzonen för att begränsa ohälsosamma sexuella relationer och manipulerat samtycke. Vidare bör riktlinjer uppmuntra gränsdragning och tydliggöra allas rätt till kroppslig integritet.

5. Initiera, tillämpa och utvärdera rutiner

Rutiner behöver initieras och etableras i föreningar, distrikt och förbund kring: utbildning och kunskapshöjning; råd, hjälp, stöd och samtal i och utanför den direkta idrottsmiljön; hantering av oro och misstanke ("visselblåsning"); rapportering av SÖTU till förening, distrikt respektive förbund, samt anmälan till polis, socialtjänst och riksidrottsnämnd.

Rutiner ska även finnas kring tävling, läger, resor och boende; kring vuxen- och ledarnärvaro; alkoholkonsumtion; beteenden i omklädningsrum; samt för krav på regelbundna begränsade utdrag ur belastningsregister för samtliga i kontakt med idrottsaktiva.

Kontrollera att rutinerna tillämpas och utvärdera effekterna. Effektiva rutiner utvecklas över tid genom kontinuerlig utvärdering. Systematisera rutinerna i verksamheten så de inte är beroende av enskilda individers engagemang eller måste ske via en enstaka individ (som kanske själv är iblandad eller berörd). Länka interna med externa stödfunktioner (i respektive utanför idrottsmiljön). Synliggör rutinerna och uppmärksamma, belöna och sprid goda exempel på praktik.

6. Agera vid misstanke, anmälningsskyldighet

SÖTU bevittnas sällan och bevisning saknas ofta. Därtill finns en påtaglig rädsla för att sprida falska anklagelser. Så trots att det oftast har funnits personer i omgivningen som misstänkt att något inte står rätt till när SÖTU uppdagas, avstår många från att göra något åt sina misstankar av rädsla för att anklaga någon oskyldig. Vid gråzonsfall där gränserna är otydligare minskar benägenheten att agera ytterligare. Dessa omständigheter poängterar vikten av funktionell och tillförlitlig rapportering.

Anmälningsskyldighet till polis vid brott och orosanmälan till socialstyrelsen bör implementeras för ledare inom idrotten. Åtgärder inom idrotten ska komplettera – aldrig ersätta – polisanmälan.

7. Förändra perspektiven

Hittills har SÖTU inom idrotten främst setts som ett individuellt problem: Enstaka fall orsakade av enskilda (avvikande) individer som ett fåtal eldsjälar agerat emot, snarare än ett erkänt, strukturellt problem där många har ansvar att agera. Idrottsorganisationer har i regel agerat först när SÖTU orsakat skandaler skildrade i medierna. Det perspektivet behöver förändras. Individuella, kulturella och systematiska insatser enligt ovanstående rekommendationer krävs.

SÖTU förekommer utan att det syns eller rapporteras. Tystnadskulturen göds genom att rapportering av SÖTU har negativa associationer (till exempel risk för skandal och rädsla att förlora medlemmar, anseende och inkomster). Det kräver också en perspektivförändring enligt: Rapportering och synliggörande är en framgång – underrapportering och osynliggörande är problemet.

Dessutom bör initiativ att undersöka och utvärdera idrottsverksamheter (särskilt externt) förordas och premieras – inte minst när brister, missförhållanden och problem uppdagas. För det är först när dessa synliggörs som de kan hanteras.